

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE
„CAROL I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

Alexandra SARCINSCHI

IMPACTUL PROFESIONALIZĂRII ARMATEI
ROMÂNIEI ASUPRA RAPORTURILOR SALE CU
SOCIETATEA ÎN CARE FIINȚEAZĂ

Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”
București, 2005

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SARCINSCHI, ALEXANDRA

Impactul profesionalizării Armatei României
asupra raporturilor sale cu societatea în care
ființează/ Alexandra Sarcinschi. - București: Editura
Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2005

Bibliogr.

ISBN 973-663-295-4

355.45 (498)

Apariția acestei publicații s-a realizat ca urmare a
grantului de cercetare nr. 1, cod CNCISIS 1179, cu titlul
„Raporturile dintre armată și societate în procesul integrării
europene și euroatlantice a României”, acordat de MEdC prin
CNCISIS.

© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt
rezervate Universității Naționale de Apărare „Carol I”

- Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului
Științific al CSSAS

ISBN 973-663-295-4

CUPRINS

1. Considerații generale	5
2. Necesitatea profesionalizării Armatei României.....	9
3. Determinări ale profesionalizării armatei	22
4. Dimensiuni ale profesionalizării armatei	27
5. Coordonate ale strategiei profesionalizării armatei	32
6. Concluzii și propuneri privind profesionalizarea armatei	34
Bibliografie selectivă:.....	41

1. Considerații generale

Armata „reprezintă totalitatea forțelor militare regulate ale unui stat”¹ sau „ansamblul forțelor militare ale unei națiuni”². Altfel spus, armata este o instituție a statului care poate folosi, în mod organizat și legal, violența pentru îndeplinirea misiunilor încredințate. Ca organism specializat pentru purtarea războiului, armata se compune din subunități, unități și mari unități de luptă, categorii de forțe și genuri de arme capabile, prin organizarea, dotarea și instruirea lor, să pregătească și să ducă acțiuni militare terestre, aeriene și maritime cu caracter tactic, operativ și strategic.

Armata este o instituție cu un sistem propriu de organizare, conducere și ierarhizare, a cărei activitate se desfășoară în conformitate cu prevederile legilor statului, regulamentelor militare, ordinilor și dispozițiilor comandanților și șefilor.³ Organizarea, caracterul și evoluția armatei sunt determinate de un complex de factori.

Rolul esențial al oricărei armate este îndeplinirea necondiționată a misiunilor constituționale, precum și a celor derivate din calitatea statului respectiv de membru al unei alianțe politico-militare.

După *criteriul de recrutare a militarilor în termen (soldați și gradați)* se disting următoarele tipuri de armate: *armată de masă; armată de profesioniști și armată mixtă.*

Armata de masă are caracteristic faptul că o parte semnificativă a personalului său militar, adică militarii în termen, execută serviciul militar obligatoriu. De fapt, ei ajung

în armată împotriva voinței lor, prin așa-numita conscripție. Ofițerii și subofițerii vin în mod voluntar, alegând, în mod liber, să devină militari de profesie. În prezent, acest tip de armată este în declin. După 1970, la cele mai multe dintre statele industriale avansate, îndeosebi la cele care dispuneau de armament nuclear sau făceau parte dintr-o alianță politico-militară, noul trend în formatul organizațional militar a fost acela către forțe militare reduse numeric, complet profesionalizate, gata de luptă permanent sau în timp foarte scurt, cu o putere de intervenție și de lovire foarte mari.⁴

Armata de profesioniști se definește prin aceea că întregul efectiv de militari a venit de bunăvoie să se angajeze în instituția militară și toți au o pregătire profesională specifică posturilor și funcțiilor pe care sunt încadrați. Acceptarea sau respingerea solicitanților se face potrivit unor criterii complexe și, de regulă, prin concurs. Ea este specifică statelor industriale dezvoltate, care pot să se înzestreze masiv cu tehnică militară modernă. Apariția și evoluția armatei de profesie este un răspuns adecvat la schimbările produse în mediul de securitate, atât la nivel național, cât și internațional.

Armata mixtă reprezintă acel tip de instituție militară în care se întâlnesc atât militari de rând, proveniți din conscripție, cât și din voluntariat, pe lângă militarii de carieră (ofițeri, maiștri militari și subofițeri). Proporția în care se uzitează de o modalitate de recrutare sau alta depinde de o serie de factori economici, politici, sociali, demografici, militari, de starea și tendințele de evoluție ale mediului de securitate națională, zonală, regională și globală. Un asemenea tip de armată se întâlnește și la state cu un nivel de dezvoltare economică ridicată, care aparțin sau nu unei alianțe politico-militare.

Profesionistul militar este o persoană înalt calificată, caracterizată prin *competență; responsabilitate și spirit de*

¹ GEORGESCU, Haralambie, **Dicționar enciclopedic militar (A-B)**, București, Editura AISM, 1996, p.113.

² SUMPF, Joseph et HUGUES, Michel, **Dictionnaire de sociologie**, Paris, Librairie Larousse, 1973, p.23.

³ **Lexicon militar**, București, Editura Saka, 1994, pp. 41-42.

⁴ SAVA, Nicu-Ionel ș.a., **Armata și societatea, culegere de texte**, București, Editura InfoTeam, 1998. pp.12-13.

corp.⁵ El este un *expert* având cunoștințe și abilități specializate într-un domeniu semnificativ pentru activitățile umane. Capacitatea sa de expertiză este rezultatul unei pregătiri teoretice adecvate în diferite instituții de profil și a unei îndelungate experiențe în domeniu. Altfel spus, profesionistul este o autoritate recunoscută în domeniul său de activitate. Expertiza sa stă la baza standardelor obiective de competență profesională, folosite pentru departajarea profesionistului de amator. Conținutul intelectual al profesiei militare îi cere celui în cauză să-și dedice mult timp din viața sa profesională pentru propria formare și perfecționare proprie. Durata necesară formării abilității variază în raport cu poziția în structura ierarhică militară, de specificul funcției (postului) ocupate și de complexitatea tehnicii din dotarea armatei. Abilitatea caracteristică militarului dobândită prin procesul de formare și perfecționare este universală, în sensul că esența sa nu este afectată de schimbări spațio-temporale. Societatea acceptă ca violența să fie folosită numai pentru scopuri recunoscute social, ca fiind utile și necesare. Ea are un interes distinct, permanent și general, în folosirea acestor abilități în scopul creșterii propriei securități militare.

De asemenea, profesionistul este o persoană *responsabilă*, fiind un practicant care lucrează într-un context social și care prestează un serviciu esențial pentru societate. El își asumă răspunderea pentru tot ceea ce întreprinde în calitate de expert. De menționat că responsabilitatea militarului de profesie este una de tip social și extrem de specială. Angajarea expertizei sale constituie gestionarea eficientă a violenței și are ca responsabilitate securitatea militară a societății globale. Realizarea responsabilității presupune înalte abilități profesionale, iar perfecționarea acestora implică acceptarea responsabilității. În mod firesc, responsabilitatea se angajează față de stat și națiune.

---

⁵ Ibidem, pp.240-250.

În același timp, profesionistul manifestă *spirit de corp*, adică împărtășește împreună cu ceilalți colegi valorile comune (mândrie, loialitate, încredere în sine, colegi și grup, onestitate, demnitate, onoare, disciplină, dăruire de sine, solidaritate etc.) proprii grupului militar de apartenență, pe care îl socotește deosebit, aparte de alte colectivități umane. Corpul profesional al militarilor reprezintă o unitate socială autonomă, un grup uman cu trăsături specifice. Admiterea în acest grup uman special este permisă doar celor care îndeplinesc, cumulativ, un set de criterii (vârstă, aptitudini, studii, conduită morală etc.) și care, apoi, parcurg un anumit stagiul de pregătire într-o instituție militară de învățământ, în raport cu calitatea pe care o vor dobândi (ofițer, subofițer, maistru militar, militar angajat pe bază de contract).

În literatura de specialitate se menționează că „elementele esențiale ale unui grup profesional sunt: a) un sistem de pregătire; b) un corpus de cunoștințe teoretice și de practici profesionale; c) coeziune de grup și solidaritate; d) un corpus de reguli etice și un sens al responsabilității; e) un mecanism de autoreglare.”⁶ Este evident că profesionistul militar, prin caracteristicile sale definitorii, face parte dintr-un asemenea grup uman deosebit.

Profesionalizarea armatei este un proces complex, multidimensional, de lungă durată și cu efecte diferite, sub aspectul naturii lor. Acest proces presupune transformări profunde la nivelul organizării, dotării cu armament și tehnică de luptă moderne, instruirii și activității organismului militar, schimbări acompaniate de implicațiile corespunzătoare în raporturile dintre armată și societate (societatea politică, societatea civilă, instituții ale statului etc.), precum și în diverse compartimente ale vieții sociale. Ea nu se reduce doar la

---

⁶ JANOWITZ, Morritz, *Organizarea militară în societățile industriale*, în volumul SAVA, Nicu-Ionel (coord.), **Armata și societatea**, București, Editura InfoTeam, 1998, p.45.

eliminarea conseripției, ca unica metodă de recrutare a militarilor în termen, ci presupune: ridicarea continuă a nivelului calificării profesionale, atât a militarilor de carieră (ofițeri, maiștri militari și subofițeri), cât și a militarilor angajați pe bază de contract; o înaltă specializare, în consens cu exigențele funcției și postului ocupate în organigramă, precum și cu caracteristicile tehnice ale aparatului militar și mijloacelor de luptă; implicarea activă și responsabilă a personalului, pe toată durata serviciului militar, în tot ceea ce face subunitatea sau unitatea în care este încadrat; respectarea legilor țării și a celorlalte acte normative care reglementează activitatea militară desfășurată de către întregul efectiv, atât în țară, cât și în afara acesteia etc.

2. Necesitatea profesionalizării Armatei României

Profesionalizarea Armatei României reprezintă o necesitate obiectivă stringentă. Printre motivele unei asemenea importante opțiuni politico-militare se numără și următoarele: *realizarea cu succes a reformei din armată; înfăptuirea cerințelor unor tratate și convenții internaționale la care România este parte; calitatea României de stat membru NATO; înzestrarea armatei cu echipamente militare și tehnică de luptă moderne; eficiența și eficacitatea în acțiunea militară; considerente demografice; democratizarea societății românești; caracteristicile și tendințele de evoluție ale mediului de securitate națională, zonală, regională și globală; reforma din armatele statelor membre ale Alianței Nord-Atlantice.*

Realizarea cu succes a reformei din armată. După 1989, Armata României a intrat într-un amplu, multidimensional și continuu proces de reformă, prin înfăptuirea căruia s-a urmărit și se urmărește sporirea capacității acestei instituții importante a statului de a-și îndeplini, în orice condiții, misiunile

constituționale ce îi revin și a obligațiilor asumate de țara noastră, pe plan internațional. Totodată, reforma a reprezentat una dintre condițiile realizării compatibilității și interoperabilității conceptuale și acționale cu armatele statelor membre ale NATO. În modelarea sistemului militar românesc, s-au avut în vedere modificările geopolitice și geostrategice din mediul internațional de securitate, precum și posibilele tendințe și evoluții în plan regional și global. Constituirea viitoarei structuri a Armatei României, declanșată practic la începutul anilor '90, odată cu schimbările politice majore din societatea românească, a trecut printr-un amplu proces de clarificări conceptuale, structurale și acționale. Întreaga activitate desfășurată în Armata României a avut ca obiectiv fundamental realizarea unei forțe robuste, suple și flexibile, cu un înalt grad de instruire și cu posibilități reale de desfășurare și susținere, care să răspundă atât cerințelor de apărare națională, cât și celor de participare la apărarea colectivă, în strânsă corelație cu posibilele amenințări și cu resursele la dispoziție. Restructurarea armatei a vizat continuarea procesului de creare a unei structuri moderne, modulare, performante, eficiente, compatibile cu cele din armatele statelor membre ale NATO.

Modernizarea Armatei României a vizat următoarele direcții de acțiune: revizuirea fundamentală a structurii de forțe, pentru a răspunde cerințelor noului mediu de securitate, precum și statutului de membru al NATO; redimensionarea structurilor centrale ale Ministerului Apărării Naționale, pentru eficientizarea procesului decizional și a acțiunilor în direcția restructurării și modernizării Armatei României; asigurarea susținerii financiare, prin Bugetul de stat și venituri extra-bugetare, dimensionate și fundamentate prin intermediul sistemului de planificare, programare, bugetare și evaluare a forțelor, activităților și resurselor în MApN, pe baza programelor de constituire, modernizare și pregătire a Armatei României; realizarea unor structuri echilibrate de personal,

precum și eficientizarea modalităților de disponibilizare și de protecție socială a acestuia.

Pentru o înțelegere corectă a procesului de restructurare și modernizare a armatei și pentru perceperea reală a dimensiunii acestuia, este necesar să se facă o scurtă trecere în revistă a principalelor etape parcurse, de-a lungul acestei perioade.

Astfel, între 1990 și 2000, procesul de restructurare a armatei s-a desfășurat în trei etape și a avut ca rezultat reducerea efectivelor Armatei României de la 320.000 de funcții militare, în anul 1990, la 112.000 de funcții militare, la începutul anului 2005.

Prima etapă, 1990-1993, a avut ca obiective prioritare ajustarea structurală, rapidă, a armatei, crearea noului cadru legislativ pentru organizarea și funcționarea acesteia și declanșarea unor programe de modernizare și înzestrare.

Etapa a doua, 1994-1996, declanșată prin semnarea Documentului-Cadru al Parteneriatului pentru Pace și prin adoptarea primului ciclu de evaluare și analiză în cadrul acestui parteneriat – CICLUL I PART – s-a caracterizat prin nominalizarea capacităților pentru participarea la misiuni NATO- PfP și prin declanșarea procesului de realizare a interoperabilității cu armatele statelor membre ale NATO, prin asumarea a 19 obiective de interoperabilitate.

Etapa a treia, 1997-2000, marcată de conceptul Parteneriatul Operațional Intensificat, lansat la reuniunea de la Sintra și la summit-ul de la Madrid, a corespuns CICLULUI II PART, în care procesul de realizare a interoperabilității a continuat în adoptarea a 84 de obiective de parteneriat și interoperabilitate.

Cu toate eforturile depuse și demersurile întreprinse, pe fondul unor disfuncționalități în procesul de decizie la nivelul conducerii politice și militare, la sfârșitul anului 2000 credibilitatea reformei militare a atins un punct critic, existând

discrepanțe între angajamente, realități interne și resurse. Argumentele strategice și geopolitice de aderare la NATO erau golate de substanță, în condițiile în care, din punct de vedere material, ele nu puteau fi puse în aplicare printr-o angajare reală la nivel regional sau global. S-a ajuns, practic, în situația în care România își asuma tot mai multe angajamente pe plan extern, dar în plan intern reforma se afla în stare latentă.

Etapa a patra, 2001-2004, a constituit perioada de recuperare a rămănelor în urmă și revigorarea procesului de reformă. Din cele 84 de obiective de parteneriat și interoperabilitate, erau îndeplinite 1,5 obiective⁷, iar astăzi sunt îndeplinite 60.

Dacă perioada 1997-2000 poate fi considerată una de început și de tatonări, perioada 2001-2004, se poate aprecia că reprezintă o etapă de revigorare și relansare a scopurilor pentru îndeplinirea obiectivelor propuse, prin rezultatele obținute în înfăptuirea reformei. În continuare are loc o etapă calitativă în derularea reformei Armatei României, și anume transformarea acestei instituții, în consens cu procesul similar din armatele celorlalte state membre NATO. Reforma și transformarea Armatei României reprezintă o necesitate pentru apărarea și securitatea națională. Obiectivul principal al forțelor armate ale României este acela de a deveni un element al stabilității și securității naționale și un aliat credibil, eficient. Participarea în cadrul misiunilor internaționale, în conformitate cu angajamentele politice și militare asumate, reprezintă o prioritate și o garanție pentru promovarea și protejarea intereselor naționale și a valorilor democratice. În acest context, este necesar ca finanțarea altor participări decât cele planificate să se facă separat de bugetul alocat armatei.

Practic, realizarea reformei, la cei mai înalți parametri, permite armatei să se adapteze adecvat și flexibil la schimbările sociale, economice, culturale, politice, militare etc. profunde

⁷ Vezi *Reformă și integrare*, <http://www.presamil.ro/2004/43/>

din societatea românească, dar și la cele produse în mediul de securitate din zonă, regiune sau pe plan global. În prezent, România este membru cu drepturi depline al Alianței nord-atlantice. În aceste condiții, reforma din armata sa se caracterizează prin: *transparentă; vizibilitate; continuitate; finanțare selectivă*, funcție de obiectivele urmărite.⁸

Dar, reforma se face *cu și prin intermediul oamenilor* de care această instituție dispune. O calitate înaltă a personalului constituie o premisă a succesului reformei din armată, pe de o parte. Pe de altă parte, sarcinile și obiectivele⁹ propuse prin reformă, proiectarea activităților specifice și transpunerea lor în practică impun, în mod obligatoriu, existența unui personal militar calificat, la toate nivelurile ierarhice. De aici nevoia profesionalizării armatei, atât prin perfecționarea pregătirii militare și de specialitate a cadrelor permanente (ofițeri și subofițeri), cât și printr-o instruire corespunzătoare a celorlalți militari. Mai precis, este vorba de înlocuirea treptată a actualilor militari în termen cu militari angajați pe bază de contract, care să poată acționa în direcția și sensul pretinse de obiectivele reformei din armată. Aceasta întrucât la succesul reformei contribuie, într-o măsură însemnată, și această categorie de personal. Sarcini și obiective complexe, vizând transformări structurale și de conținut ale vieții și activității din armată se pot îndeplini doar de oameni calificați corespunzător, care știu să facă și fac ceea ce le pretinde funcția (postul) pe care-l ocupă în structura militară, motivați superior, legați sentimental de profesia pe care o practică și care își vor petrece,

---

⁸Gl. dr. MUREȘAN, Mircea, *Armata României după reuniunea la nivel înalt de la Praga*, în volumul **Integrarea euro-atlantică. Priorități post-Praga**, București, Editura AISM, 2002, p.8.

⁹ **Carta albă a securității și apărării naționale**, București, 2004, p.21; MOȘTOFLEI, Constantin (coord.), **România – NATO. 1990-2002**, București, Editura Militară, 2002, pp.27-38.

în mod voluntar, o parte însemnată din viață în instituția militară.

Înfăptuirea cerințelor unor tratate internaționale la care România este parte. Începând cu 1990, România a semnat o serie de tratate și convenții internaționale cu privire la forțele armate convenționale în Europa.¹⁰ Potrivit acestor tratate și convenții, pe care Parlamentul țării le-a ratificat, Armata României va dispune de un anumit număr de mijloace de luptă – tancuri de luptă; vehicule blindate de luptă; piese de artilerie; avioane de luptă; elicoptere de atac. Reducerea cantitativă a acestor mijloace de luptă presupune și reducerea efectivelor care, în mod firesc, le-ar fi deservit. De aceea, atât diminuarea efectivelor, cât și a unor categorii de tehnică de luptă solicită măsuri compensatorii, în ambele planuri (uman și tehnic). Din perspectivă umană, soluția o constituie perfecționarea pregătirii profesionale a personalului militar care se va instrui și, probabil, va lupta folosind tehnica din dotare (atât cea existentă modernizată, cât și cea nou achiziționată, în conformitate cu programele în derulare). Altfel spus, este absolut necesară înlocuirea cantității prin calitate, adică profesionalizarea tuturor militarilor, nu numai a cadrelor active și de rezervă, concomitent cu dotarea cu tehnică de luptă modernă și armament, similare sub aspectul caracteristicilor tehnico-tactice cu cele existente în armatele statelor membre ale Alianței Nord-Atlantice.

Cerințele impuse de statutul României de membru cu drepturi depline al NATO. Ca stat membru al Alianței Nord-Atlantice, România acționează consecvent pentru asigurarea compatibilității și interoperabilității armatei naționale cu armatele celorlalte țări partenere. În plus, a *sporit cantitativ și calitativ participarea structurilor militare românești la misiuni umanitare, misiuni de menținere a păcii etc.*¹¹ Participarea

---

¹⁰ MOȘTOFLEI, Constantin, **op. cit.**, pp.54-59.

¹¹ Gl. dr. MUREȘAN, Mircea, *op. cit.*, pp.14- 17.

eficace și eficiență la asemenea misiuni impune, în mod obligatoriu, existența unor structuri militare formate exclusiv din militari profesioniști, temeinic pregătiți sub aspect teoretic, cu deprinderi și abilități care să-i facă compatibili cu militarii aparținând statelor membre ale Alianței Nord-Atlantice. Totodată, are loc o implicare mai substanțială, politică, diplomatică și militară a țării noastre în efortul de stabilizare și normalizare a situației din Balcani și Caucaz, precum și de extindere a cooperării dintre statele din zona Mării Negre.

De asemenea, în plan intern se accentuează demersurile celor în drept de a rezolva probleme ce țin de însăși esența oricărei societăți democratice, cum ar fi: funcționarea instituțiilor democratice; principiul separării puterilor în stat; aplicarea consecventă a prevederilor constituționale și a legilor; eficiența administrației de stat, independența justiției. Un alt criteriu, la îndeplinirea căruia se acționează consecvent, îl reprezintă promovarea stabilității interne și a bunăstării prin dezvoltare economică, justiție socială și atitudine responsabilă față de protecția mediului. În același timp, se acționează, în mod concertat, de către toate instituțiile abilitate prin lege, dar și ale societății civile, pentru combaterea și diminuarea fenomenelor de corupție din societatea românească.

Înzestrarea armatei cu echipamente militare și tehnică de luptă moderne. Armata României este, în prezent, puternic preocupată de înzestrarea subunităților și unităților sale cu echipamente, sisteme de arme și tehnologie, care să-i asigure superioritatea în toate tipurile de conflicte în care este posibil să fie angajată, precum și modernizarea tehnicii existente. Aparatura, armamentul și tehnica de luptă moderne, adică suportul tehnic al combatanților solicită ca aceștia să fie pregătiți teoretic și practic, astfel încât să fie în măsură să le exploateze cât mai eficient și eficace. Tehnica de luptă, echipamentele și armamentul cu care armata este dotată sau urmează să fie înzestrată, potrivit programelor de achiziție și de

modernizare a tehnicii militare aflate în desfășurare, impun prezența unor profesioniști care să asigure o utilizare, o întreținere și o întrebuințare în luptă a acestora la nivelul parametrilor tactico-tehnici proiectați. Dar, în armată profesioniști nu pot exista decât prin profesionalizarea integrală a acestei instituții, prin trecerea de la serviciul militar obligatoriu la serviciul militar bazat pe voluntariat, prin pregătirea în instituțiile militare de învățământ a celor care optează pentru cariera și/sau profesia militară. Cea mai modernă tehnică de luptă este lipsită de valoare dacă personalul care trebuie să o deservească nu dispune de suficient timp pentru cunoașterea, exploatarea și mănuierea ei, nu este corespunzător motivat material și profesional să fie un luptător desăvârșit. Totodată, costurile diverse, generate de mijloacele de luptă moderne, sunt suficient de mari pentru a nu fi lăsate pe mâna unor diletanți. De aceea, în întreaga lume înzestrarea armatelor cu tehnică de luptă modernă s-a făcut simultan cu profesionalizarea personalului lor.

Eficiența și eficacitatea în acțiunea militară. Acțiunea militară este un tip specific de acțiune umană, de care se deosebește prin latura calitativă a componentelor sale. Ea constituie obiectul de studiu și pregătire practică la pace al profesiei militare și conținutul reprezentativ al profesiei pe timp de război. Totodată, acțiunea militară determină notele specifice ale profesiei militare, în raport cu nivelul de dezvoltare al societății, contextul social-istoric al vremii și apartenența sau nu la o alianță politico-militară.

Armata de masă, produs al dezvoltării capitaliste a societății, nu a urmărit profesionalizarea întregii resurse umane, ci numai a corpului de comandă. Luptătorilor proveniți prin conscripție li se asigura o instruire pentru luptă elaborată relativ empiric, care le permitea să-și îndeplinească sarcinile ce le reveneau pe câmpul de bătaie. Lucrurile se schimbă odată cu creșterea gradului de complexitate al armamentului cu care sunt

dotăți combatanții și al mijloacelor de luptă din înzestrarea subunităților și unităților militare. În plus, o tehnică de luptă sofisticată presupune costuri ridicate la achiziție, întreținere și pentru instruirea efectivelor. De aici, necesitatea profesionalizării celor care urmează să se instruiască pe aceasta și să o întrebuițeze în caz de război.

Totodată, planificarea, organizarea și desfășurarea luptei armate duse cu astfel de mijloace solicită agenților decidenți înalte competențe profesionale. În prezent, se asistă la o accentuată cibernetizare și matematizare a câmpului de luptă, ceea ce presupune profesionalizarea armatei. De asemenea, acțiunile de luptă se disting printr-o dinamică alertă, ceea ce face necesară ținerea lor sub un control strict, cu scopul de a preîntâmpina o desfășurare aleatoare a lor. Toate acestea solicită dezvoltarea capacităților comandanților de a alege acea formă de luptă care se estimează, pe temeiul unor criterii riguroși științifice, că va fi cea mai performantă variantă de acțiune. Pe de altă parte, complexitatea luptei impune coordonarea intervențiilor agenților acțiunii militare în vederea îndeplinirii obiectivelor stabilite.

De regulă, *conduita umană* trebuie să fie adecvată scopului propus a fi realizat. Aceasta impune, printre altele, luarea în considerare a următoarelor aspecte: *alegerea* variantei optime de acțiune să țină seama de calitățile de profesionist ale militarului; *stăpânirea situației* de luptă; *existența* unui sistem de norme care să reglementeze activitatea decizională și comportamentală pentru îndeplinirea unei misiuni.¹²

Considerente demografice. Populația României a scăzut cu aproximativ un milion de persoane față de 1992, când s-a efectuat penultimul recensământ, arată recenzia populației efectuată la 18 martie 2002. Tendința demografică s-a modificat radical, revenindu-se practic la valorile existente în

1977, în condițiile în care în perioada 1977-1992 s-a înregistrat o creștere a numărului de locuitori ai României cu aproximativ un milion de persoane. Astfel, în timp ce cu 13 ani în urmă pe teritoriul țării noastre se aflau 22.810.035 persoane, în 2003 (la 01 iulie) s-au înregistrat 21.733.556 de persoane, România ocupând, din acest punct de vedere, locul nouă în Europa.

Evoluția populației, în ultimul deceniu, a fost influențată, în primul rând, de scăderea accentuată a natalității și, totodată, de soldul negativ al migrației externe, toate acestea conducând la un ritm mediu anual de scădere a numărului de locuitori de 0,5%. Spre exemplu, în comparație cu anul 1992, când numărul mediu de copii născuți vii care reveneau la 1000 de femei în vârstă de peste 15 ani se ridica la 1802, în 2002 s-au născut numai 1648 de copii la 1000 de femei. Datele recensământului relevă că România se confruntă în continuare cu o accentuare a procesului de îmbătrânire demografică, tendință cu profunde implicații la nivel social, economic etc. Drept urmare, pe fondul scăderii natalității, se constată o creștere a ponderii populației adulte și a celei vârstnice și cu precădere a celor peste 60 de ani. De asemenea, comparativ cu anul 1992, în 2003, populația în vârstă de 0-14 ani reprezenta 16,7% din totalul populației și era în scădere cu 146600 de persoane față de 1 iulie 2002. În aceeași perioadă, ponderea populației adulte de 15-64 de ani s-a menținut constantă (68,6% la 1 iulie 2002 și 68,9% la 1 iulie 2003 din totalul populației). Mai mult, în ultimii 10 ani, ponderea persoanelor în vârstă de 60 de ani și peste, raportat la mia de adulți, a crescut de la 269 la 307, iar la 1000 de persoane adulte reveneau 586 de tineri și vârstnici, din care copiii sub 15 ani reprezentau mai puțin de jumătate, adică 47,7%.¹³

Având în vedere tendința actuală de creștere a numărului de persoane în vârstă și, totodată, scăderea ponderii

¹² GRIGORE, Laurențiu-Mihail, **Profesionalizarea armatei - cerință a eficienței acțiunii militare**, București, Editura AISM, 2001, pp.40-42.

¹³ **Populația României pe vârste, sexe, medii și județe**, București, INS, 2003, pp I-II.

tinerilor din totalul cetățenilor din România, structura socio-economică a populației în 2003 continuă să confirme faptul că populația activă și ocupată este în scădere. Efectele pe care procesul de îmbătrânire le are atât asupra desfășurării vieții economice și sociale, cât și asupra evoluției demografice sunt evidențiate și de *raportul de dependență*, adică proporția dintre populația cu vârste cuprinse între 15 și 64 de ani și persoanele situate sub și peste aceste limite. În 2002, la 1000 de persoane active reveneau 1449 de persoane inactive. De asemenea, tendința de reducere în ultimul deceniu a acestui raport este cauzată și de scăderea numărului copiilor care reveneau la 1000 de persoane adulte de la 373 în 1992 la 279 în 2002.

Toate aceste elemente demografice influențează direct și semnificativ organizarea, mărimea, viața și activitatea armatei, precum și resursele umane, materiale și financiare pe care societatea și le poate permite alocării instituției militare. În plan uman, este posibil să se asiste la o selecție negativă atât a militarilor de carieră, cât și a militarilor angajați pe bază de contract. Datorită resurselor materiale și financiare, relativ modeste, pe care economia națională le poate pune la dispoziția armatei, aceasta trebuie să-și calculeze cu foarte multă atenție și rigurozitate necesarul de oameni, materiale, bani etc., în așa fel încât să fie în măsură să-și îndeplinească misiunile încredințate, în țară și în afara ei.

Democratizarea societății românești. După 1989, România a intrat într-un complex și amplu proces de tranziție de la economia supercentralizată și statul dictatorial, la economia de piață și statul de drept. Parcurgerea acestei perioade va conduce la democratizarea societății românești, ceea ce va trebui să se reflecte adecvat și în modul de executare a serviciului militar. Conscripția nu este consubstanțială democrației. Practic, ea nu a statuat o egalitate reală a cetățenilor țării în ceea ce privește efectuarea serviciului militar. Ea a permis ca armata să dispună de oameni mulți cu

costuri reduse. (Așa se explică, în mare parte, faptul că, înainte de 1989, au existat unități și mari unități care lucrau în economia națională, în mod permanent, precum și participarea unor detașamente militare la muncile agricole. De fapt, conscripții reprezentau, în economia socialistă, o forță de muncă ieftină, disciplinată și obedientă). Dimpotrivă, prin modul concret de recrutare, conscripția a permis apariția și dezvoltarea inegalității tinerilor în executarea serviciului militar. Prin lege, erau și sunt încă exceptați o serie de tineri de la conscripție. În plus, o societate democratică oferă șanse egale tuturor membrilor săi în toate domeniile de activitate. Libertatea individului (sub toate aspectele) este o caracteristică definitorie a unei astfel de societăți. De aceea, renunțarea la conscripție și trecerea la voluntariat în recrutarea întregului personal al armatei este o dimensiune specifică noii etape de dezvoltare socială a țării noastre. În plus, acum se cere să se țină seama de atitudinea opiniei publice privind reducerea cheltuielilor pentru apărare, în condițiile creșterii densității tehnologice în armată și a aderării țării la NATO și UE.

Starea actuală și tendințele de evoluție ale mediului de securitate național, zonal și regional. Mediul de securitate, ca ansamblu a condițiilor interne și internaționale, favorabile dezvoltării individuale și sociale, la nivel național, zonal și regional, se caracterizează printr-o relativă stabilitate, adică se află în starea de normalitate. Riscurile și amenințările proprii Războiului Rece au dispărut sau s-au diminuat considerabil. Acum, altele sunt riscurile și amenințările la adresa securității naționale, zonale și globale. Printre acestea se numără: terorismul internațional, crima organizată, traficul ilegal de persoane etc. Apărarea față de acestea presupune adoptarea unor strategii de securitate națională, zonală etc., adecvate noilor condiții. Punerea lor în practică solicită existența unei armate de profesie, în locul celei de masă.

O armată de profesioniști este, prin definiție, suplă, mobilă și capabilă să intervină acolo unde interesele naționale o cer, adică nu numai în spațiul național, ci și în afara acestuia. Cu alte cuvinte, este necesară constituirea unei forțe de intervenție rapidă, care să poată acționa, în timp optim, acolo unde mediul de securitate zonal, regional sau global o impune. Ori, o asemenea forță nu poate fi compusă decât din voluntari, adică din profesioniști care știu ce au de făcut, fac și își asumă răspunderea pentru comportamentul lor, într-o situație sau alta. În plus, asemenea structuri militare sunt înzestrate cu tehnica de luptă modernă pe care combatanții sunt instruiți temeinic și motivați superior să o folosească la parametrii proiectați.

Reforma din armatele statelor membre ale Alianței Nord-Atlantice. Și armatele țărilor membre ale NATO se restructurează, se modernizează etc., adică fac reformă în vederea adaptării adecvate și flexibile la transformările sociale, economice, politice, militare, culturale, interne și internaționale. De altfel, încetarea Războiului Rece, dispariția Pactului de la Varșovia odată cu prăbușirea sistemului socialist din URSS și țările europene aliate ei, revoluția tehnico-militară, definirea noilor misiuni ale NATO, ca alianță politico-militară, au impus derularea unei reforme în armatele tuturor statelor membre.

În aproape toate aceste țări a fost elaborată așa-numita *Cartă albă a guvernului* (sau un document similar), în care s-au publicat date privind tendințele de evoluție ale armatei naționale, atât în ceea ce privește efectivele pe categorii de forțe, cât și nivelul de înzestrare cu mijloace de luptă moderne. Practic, o astfel de Cartă dă dimensiunile și coordonatele reformei din armată, precum și informații privind misiunile pe care această instituție le va îndeplini în anii următori, atât ca armată națională, cât și ca parte a unei alianțe politico-militare. Țara noastră, ca viitoare membră a Alianței Nord-Atlantice, trebuie să țină seama de dimensiunile și efectele probabile ale reformei din armatele NATO, pentru ca reforma din propria

armată să conducă la realizarea compatibilității și interoperabilității cu acestea. Iar o dimensiune importantă a reformei din armata acestor țări, cât și din a noastră o reprezintă profesionalizarea instituției militare, adică recrutarea personalului militar numai prin metoda voluntariatului.

3. Determinări ale profesionalizării armatei

Profesionalizarea armatei se desfășoară atât datorită unor determinări interne, cât și externe. Ca *determinări interne* se pot menționa: *schimbarea regimului politic* în România; *trecerea economiei românești la organizarea și funcționarea pe temeiul principiilor economiei de piață*; *ieșirea dintr-o alianță politico-militară și aderarea la alta*; *deficitul demografic*; *democratizarea societății românești*.

Schimbarea regimului politic. Reprezintă, fără îndoială, principalul factor intern care a acționat și acționează în direcția profesionalizării armatei. Orice regim politic, printre primele măsuri pe care le adoptă, odată cu preluarea puterii în stat, sunt și cele privitoare la instituția militară. În acest context, se definesc misiunile armatei, modul de subordonare a acesteia față de organul legislativ și executiv, structura sa etc. Definindu-și, mai mult sau mai puțin exact, interesele și obiectivele urmărite, regimul politic își concepe și instrumentele prin care să le promoveze și să le apere în raporturile cu celelalte state ale lumii și cu alte forțe interne care ar dori să accedă la putere în stat. Un asemenea instrument îl constituie armata. Iar, o instituție militară puternică și credibilă nu poate fi decât una în care dominanți, ca număr, sunt militarii de profesie. De aici, orientarea fermă a puterii politice din stat spre crearea unei armate de profesie, care să fie loială noului regim politic.

Trecerea economiei românești la economia de piață. Principiile, normele și valorile caracteristice unui tip sau altul

de economie își pun pecetea pe tipul de armată ce ființează într-un stat. Procesul de trecere a economiei naționale la economia de piață impune ca toate activitățile umane să fie apreciate și din perspectiva rezultatelor raportate la eforturile, respectiv, cheltuielile făcute. De acest mod de evaluare nu poate scăpa nici instituția militară care este una bugetară, adică funcționează pe banii contribuabililor, pe de o parte. Pe de altă parte, într-o economie de piață, dominantă este proprietatea privată. De aici, o serie de aspecte inedite privind pregătirea populației pentru apărare. Practic, într-o economie de piață totul se apreciază prin prisma eficienței economice, a rentabilității. De aceea, se pare că o armată de profesie este, prin modul său de organizare și funcționare, mult mai adecvată acestui tip de economie decât una de masă.

Ieșirea dintr-o alianță politico-militară și integrarea în alta. Țara noastră, după 1989, a părăsit Tratatul de la Varșovia, alianță politico-militară din care a fost obligată să facă parte, ca urmare a statutului său de stat aliat al URSS. Treptat, regimul politic, instalat după decembrie 1989, a trecut la o altă orientare și în ceea ce privește alianțele politico-militare din care să facă parte. Astfel, România decide, liber și voluntar, să adere la NATO, alianță politico-militară capabilă să contribuie la apărarea colectivă a membrilor săi. Aspirația legitimă a țării noastre de a dobândi statutul de membru al Alianței Nord-Atlantice se cerea materializată printr-un set de măsuri adecvate scopului propus. Una dintre aceste măsuri și, poate cea mai importantă, o reprezintă profesionalizarea forțelor sale armate. Într-o alianță de talia și prestigiul NATO sunt primite doar statele care îndeplinesc toate criteriile de aderare impuse prin statutul respectivei organizații politico-militare.

Deficitul demografic. Datele recensământului populației efectuat în 2002 arată că, în cei 10 ani care s-au scurs de la cel din 1992, România are cu peste un milion de locuitori mai puțini. Scăderea populației se datorează, în principal,

următoarelor cauze: creșterea mortalității; scăderea natalității; emigrarea, în special, a tinerilor în căutarea unui loc de viață și de muncă mai bun decât pe meleagurile natale. Aceste cauze conduc, în timp, la diminuarea resursei umane compatibile cu executarea serviciului militar. Soluția cea mai bună este trecerea la profesionalizarea armatei. În acest mod, necesarul de efective active și de rezervă pentru armată se pot asigura, atât cantitativ (scade numărul celor care trebuie să efectueze serviciul militar), cât și calitativ (se aleg doar cei care doresc să devină militari și care îndeplinesc cumulativ criteriile de recrutare impuse de armată). În plus, voluntariatul asigură efectivele necesare pentru o perioadă mai mare de timp (câțiva ani) decât conșcripția, care aduce în armată tinerii pentru o perioadă tot mai redusă de timp (de la un an și patru luni, cât era durata serviciului militar obligatoriu în 1989, s-a ajuns, acum, la un an).

Democratizarea societății românești. Reprezintă un alt factor determinant, cu un rol semnificativ în profesionalizarea armatei. Specific societăților democratice este acordarea unor drepturi largi populației, inclusiv în ceea ce privește achitarea acesteia de unele obligații sociale. De aceea, executarea serviciului militar nu mai este obligatorie, ci benevolă. Cu alte cuvinte, cetățeanul care îndeplinește condițiile legale de efectuare a serviciului militar are libertatea să aleagă dacă va servi țara sub drapel sau nu. Într-o societate democratică, opțiunea liberă a cetățeanului în alegerea profesiei sau a modalității în care își va servi țara este susținută prin lege și încurajată prin modalități specifice. În acest context, profesionalizarea armatei corelează direct și optim cu democratizarea societății românești.

Printre *determinările externe* se numără și următoarele: *asumarea conștientă și liberă* de către România a unor obligații și responsabilități privind securitatea zonală, regională și globală; *semnarea de către țara noastră a unor tratate și*

convenții internaționale de reducere a efectivelor militare și a unor mijloace de categorii de luptă; *participarea activă a unor structuri militare românești la lupta împotriva terorismului internațional; satisfacerea deplină și completă a cerințelor de compatibilitate a armatei țării noastre* cu armatele statelor membre ale NATO, organizație politico-militară în care se integrează și România, din 2004.

Practic, după 1994, țara noastră a început să-și orienteze, mult mai pregnant decât până atunci, *opțiunile către Occident* în ceea ce privește alianțele politico-militare. Treptat, atât prin acceptarea sa de a participa la executarea a diverse misiuni sub egida ONU, în afara granițelor naționale, dar și prin soluționarea unor probleme interne de natură socială, economică, politică, etnică etc., România, din consumator de securitate, devine contributor de securitate în zonă și regiune. În prezent, ea este ferm angajată în executarea de misiuni militare și nonmilitare pe plan internațional, pe de o parte, și își asumă liber și conștient o serie de responsabilități ca un membru de drept al Alianței Nord-Atlantice, pe de altă parte. Toate acestea nu ar fi fost posibile însă fără o accentuare a procesului de profesionalizare a armatei sale.

România, începând cu 1990, a semnat o serie de *tratate și convenții internaționale* privind *reducerea efectivelor militare* și a unor categorii de mijloace de luptă. Maniera concretă în care, în timp, țara noastră a răspuns afirmativ angajamentelor asumate a făcut să-i crească considerabil credibilitatea și fermitatea opțiunilor sale politico-militare. De exemplu, dacă se are în vedere doar reducerea efectivelor militare, se poate constata că s-a acționat consecvent în direcția respectării angajamentelor asumate. Astfel, de la circa 220.000 de militari în 1989 s-a ajuns la circa 112.000 în 2005. Într-o manieră asemănătoare s-a procedat și în ceea ce privește reducerea numărului unor categorii de mijloace de luptă.¹⁴

¹⁴ MOȘTOFLEI, Constantin (coord.), **op. cit.**, pp.55-58.

Structuri militare românești se află, în prezent, în diferite teatre de operațiuni și *execută misiunile încredințate de ONU*¹⁵, îndeosebi cele privind lupta împotriva terorismului internațional. Participarea activă la asemenea misiuni este posibilă întrucât armata României a trecut la profesionalizarea sa. Ducerea la bun sfârșit a tuturor misiunilor încredințate acestor detașamente militare românești, fie independent, fie sub comandă internațională, a fost și este posibilă, pentru că efectivele participante sunt formate din militari profesioniști. Cu alte cuvinte, militarii români: cunosc limba engleză, deci sunt în măsură să comunice cu militari celorlalte state participante la astfel de misiuni, sunt capabili să înțeleagă ordinele și sarcinile încredințate, au o pregătire militară adecvată (este făcută potrivit principiilor, normelor, standardelor și procedurilor NATO), au o pregătire de specialitate corespunzătoare standardelor Alianței Nord-Atlantice.

Armata României, prin aderarea țării la NATO, în 2004, a devenit o *componentă a acestei alianțe politico-militare*. Dobândirea acestei calități s-a făcut prin îndeplinirea unor cerințe și asumarea unor obligații privind apărarea colectivă, caracteristică esențială a Alianței Nord-Atlantice. Prin atitudinea și comportamentul de până acum, țara noastră a dovedit că și-a făcut în mod conștiincios „temele” privind integrarea în structurile Nord-Atlantice. De pildă, s-a implicat activ și fără nici o rețineră în acțiunile Alianței în lupta împotriva terorismului internațional, a efectuat o reformă reală în armată, a trecut la profesionalizarea instituției militare și și-a îndeplinit toate angajamentele luate privind mediul de securitate național, zonal etc.

¹⁵ **Carta albă a securității și apărării naționale**, București, 2004, pp.25-28.

4. Dimensiuni ale profesionalizării armatei

Profesionalizarea armatei, ca proces, se caracterizează și prin desfășurarea sa pe mai multe dimensiuni și anume: umană; structurală; materială; militară; normativă.

Dimensiunea umană. Reflectă schimbările profunde care se produc în instituția militară în ceea ce privește: recrutarea resursei umane (elaborarea și stabilirea unui set de criterii riguros științifice de selecție); formarea profesională, prin parcurgerea obligatorie a unor forme de învățământ militar; perfecționarea pregătirii profesionale pe parcursul carierei militare; promovarea în structurile militare, potrivit unor norme și criterii cunoscute de cei în cauză încă de la intrarea în sistem; reconversia celor care ies din sistem, la încheierea contractului de angajare; reintegrarea socială a celor trecuți în rezervă; mărirea efectivelor active și de rezervă ale armatei; structura personalului armatei (ofițeri, subofițeri, maiștri militari, militari angajați pe bază de contract); folosirea efectivelor militare numai în activități ce țin de atribuțiile postului (funcției) pe care sunt încadrați și caracterul misiunilor (ordinelor) legale încredințate.

În acest sens, se cer menționate **obiectivele prioritare în domeniul resurselor umane, definite** Concepția privind managementul resurselor umane și a măsurilor incluse în Programul Național Anual pentru Integrarea României în NATO, iar din 2003 pe baza Calendarului de Definitivare a Reformei, **au fost:** modernizarea sistemului de management al carierei militare în consens cu teoria și practica din armatele moderne, membre NATO; reducerea efectivelor, concomitent cu restructurarea personalului pe categorii de personal și grade militare, potrivit cerințelor de interoperabilitate cu armatele NATO în acest domeniu; profesionalizarea personalului în acord cu standardele și procedurile NATO; însușirea limbii engleze, ca premisă a asigurării participării personalului

Armatei României în comandamente mixte NATO; reconversia personalului militar disponibilizat, ca urmare a procesului de restructurare a armatei.

Modernizarea sistemului de management al carierei militare a fost realizată prin programe ce au vizat toate componentele managementului resurselor umane ale apărării: definirea posturilor, recrutarea și selecția personalului, pregătirea și evoluția în carieră a acestuia, evaluarea și motivarea pentru profesia militară.

În domeniul posturilor, a fost adoptat modelul de structurare pe grade militare, de tip piramidal. Pe baza acestui model au fost elaborate principii și norme de definire a funcțiilor, utilizate la descrierea și structurarea posturilor pe corpuri de personal și grade militare, menite să asigure: o ierarhie a gradelor militare descrescătoare, de jos în sus, de tip piramidal; raportul ofițeri/subofițeri către valoarea 1/3; ponderea sublocotenenților, locotenenților și căpitanilor în totalul ofițerilor, de peste 60%; ponderea sergenților, sergenților majori și plutonierilor în totalul subofițerilor de peste 50%¹⁶.

Pentru recrutarea și selecția personalului militar profesionalizat a fost construit un sistem compatibil cu cel din armatele NATO, format din 41 de birouri informare-recrutare – câte unul în fiecare județ și în municipiul București – și trei centre zonale de selecție și orientare care asigură, începând din anul 1999, candidații cu potențial adecvat pentru instituțiile militare de învățământ.

Realizarea principală în acest domeniu o constituie punerea în aplicare, începând din anul 2001, a unui nou sistem de management al carierei militare, ca urmare a modificării Legii statutului cadrelor militare și adoptării, prin Hotărâre a Guvernului României, a *Ghidului carierei militare*. Acest

¹⁶ Vezi Comandor Victor BARBU, *Restructurarea resurselor umane*, <http://www.presamil.ro/SMM/2004/03-04>

sistem, compatibil cu cele din armatele statelor membre NATO, adaptat la nevoile actuale și de perspectivă ale Armatei României, asigură transparență, șanse egale și corectitudine în promovarea ofițerilor, maiștrilor militari și subofițerilor pe treptele ierarhiei militare prin două instrumente esențiale: *Ghidul carierei militare și Comisiile de selecție*.

Ridicarea gradului de profesionalizare a armatei s-a realizat, pe de o parte, prin creșterea ponderii militarilor angajați pe bază de voluntariat, în totalul efectivelor armatei, iar pe de altă parte, prin perfecționarea sistemului de pregătire și instruire a personalului, astfel încât acesta să poată acționa potrivit cerințelor acțiunilor militare la care armata noastră a fost participant tot mai activ.

Referitor la structura personalului militar încadrat pe bază de voluntariat, se remarcă evoluția acestuia, în totalul personalului militar de la 40 % în anul 1989, la 68 % în anul 2004¹⁷. Această evoluție a fost determinată, pe de o parte, de reducerea militarilor de conscripție, iar, pe de altă parte, de crearea și utilizarea unei noi categorii de personal profesionalizat: militari angajați pe bază de contract.

Dimensiunea structurală. Aceasta descrie modul concret de organizare a instituției militare pe categorii de arme, iar în interiorul lor, felul în care sunt constituite subunitățile, unitățile și marile unități. Armata de profesie are o structură suplă, care îi permite să îndeplinească misiunile încredințate, acolo unde interesele fundamentale naționale o impun. Fiind formată din subunități, unități și mari unități alcătuite din profesioniști, ea are efective mult reduse comparativ cu armata de masă. Aceasta din urmă este intens preocupată să dea de „lucru” efectivelor relativ numeroase de militari în termen, care vor fi angajate în diverse activități ce nu țin de specificul militar. De asemenea, organigrama subunităților, unităților și marilor unități dintr-o armată de profesie este adecvată

---

¹⁷ Idem.

specificului misiunilor de executat. De pildă, subunitățile și unitățile din structura forțelor terestre au o organigramă diferită de cea existentă în forțele navale, având în vedere atât natura misiunilor probabile, cât și mijloacele de luptă din dotare.

În plus, militarii de profesie, fiind plătiți mult mai bine decât cei rezultați din conscripție, sunt puși să efectueze doar sarcini calificate și în consens cu atribuțiile postului (funcției) ocupat în armată. Aceștia nu se pot folosi ca mână de lucru ieftină în subunități și unități, așa cum se apelează frecvent la cei ajunși în armată pe calea conscripției. În același timp, armata de profesie adoptă o structură în deplin consens cu principiile economiei de piață. Ea nu-și poate permite să angajeze efective decât în limita fondurilor alocate, în bugetul apărării, pentru resursa umană. Totodată, structura armatei de profesie din țara noastră trebuie să țină seama de nevoia compatibilității și interoperabilității sale cu armatele celorlalte state membre ale Alianței Nord-Atlantice.

Dimensiunea materială. Aceasta reflectă atât existentul, cât și necesarul de bunuri materiale din dotarea unităților și marilor unități, care permit derularea fără disfuncționalități majore a activității specifice. Prin bunuri materiale se înțeleg următoarele: *clădiri* (dormitoare, birouri, ateliere, săli de clasă); *tehnică de luptă* (blindate, tunuri, stații de radiolocație, avioane); *armament de infanterie*; *mijloace de transport*; *aparatură și echipamente militare*; *bază de pregătire și instruire* (poligoane, biblioteci, tehnică de calcul) etc.

Dotarea cu bunuri materiale a armatei de profesie trebuie să țină seama de următoarele *restricții*: fondurile alocate, atât pentru modernizarea celor existente, cât și cumpărarea altora noi, mai performante; caracterul și conținutul misiunilor de îndeplinit în țară și în afara ei; asigurarea compatibilității și interoperabilității cu celelalte armate membre ale aceleiași alianțe politico-militare. De asemenea, dimensiunea materială a armatei de profesie trebuie să țină

seama și de *restricțiile impuse și asumate* de statul respectiv prin diferite tratate și convenții internaționale în ceea ce privește *cantitatea unor categorii de mijloace de luptă* (tunuri, avioane, elicoptere, blindate).

Dimensiunea militară. Redă totalitatea proceselor, fenomenelor și faptelor semnificative din viața și activitatea armatei de profesie, ca instituție cu misiuni specifice în statul de drept. Ca variabile principale ale acestei dimensiuni sunt procesele și fenomenele generate de materializarea prevederilor strategiei militare naționale, strategiei militare a fiecărei categorii de forțe armate, operațiilor militare și aspectelor tactice ale luptei. Toate acestea, în cazul armatei de profesie, dobândesc sensuri noi, derivate din specificul organizării și activității acestei instituții, constituită în vederea ducerii luptei armate, precum și din subordonarea sa, necondiționată, față de puterea politică, față de cei aflați la conducerea țării prin voința electoratului. În plus, prin modul de constituire (voluntariat), armata de profesie se aseamănă cu celelalte instituții (întreprinderi, organizații etc.), dobândind o anumită distanță de națiunea din care face parte. La accentuarea acestei trăsături o contribuție însemnată, are participarea unor structuri ale armatei de profesie la o multitudine de misiuni în afara teritoriului național, de fapt, acolo unde interesele țării o cer, în mod obiectiv.

Dimensiunea normativă. Include totalitatea variabilelor referitoare la actele normative (legi, strategii, doctrine, regulamente, ordine, dispoziții, instrucțiuni) prin care se stabilesc coordonatele și parametrii de existență și funcționare ai armatei de profesie. Organizarea, conducerea și desfășurarea activității și vieții din instituția militară sunt stabilite prin legi adoptate de către Parlament. Prevederile acestor acte normative prind viață prin activitatea concretă a efectivelor armatei. Totodată, ca o continuare firească a legilor care reglementează activitatea și viața din unități și mari unități, organele

competente elaborează și emit strategii (de exemplu, strategia de securitate națională, strategia militară), doctrine, regulamente, instrucțiuni etc. Toate aceste documente se impun a fi gândite și întocmite pentru a servi cât mai bine unei armate de profesie. De asemenea, ele se cer elaborate în deplin consens cu prevederile actelor normative similare din țările cu care România colaborează ca membră a NATO. De aceea, este necesar ca, atât în elaborarea, cât mai ales în adaptarea lor oportună la schimbările produse în mediul de securitate (intern, zonal, regional, global) să se instituie o manieră deschisă de lucru, caracterizată prin flexibilitate, creativitate și operativitate.

Este evident că între aceste dimensiuni există strânse legături, ele influențându-se și interacționând pe tot timpul existenței lor. Orice schimbare, într-un sens sau altul, într-una din aceste dimensiuni se răsfrânge asupra stării și manifestării celorlalte. De pildă, dacă se modifică substanțial una din legile juridice care reglementează activitatea din armată, atunci se vor produce modificări și în celelalte dimensiuni, care, într-un fel sau altul, au tangență cu domeniul reglementat prin respectivul act normativ. La fel, dacă se produc modificări semnificative, de exemplu, în strategia națională de securitate, acestea se vor răsfrânge, într-o manieră specifică, și asupra celorlalte dimensiuni ale profesionalizării armatei.

5. Coordonate ale strategiei profesionalizării armatei

Profesionalizarea Armatei României se întemeiază pe o strategie flexibilă, în sensul conceperii sale ca pe un sistem deschis, capabil de feedback. Această strategie a permis adoptarea unei atitudini constructive în ceea ce privește procesul realizării unei armate de profesie. S-a început prin pași mici, dar fermi. Astfel, s-au desființat organele și organizațiile de partid din armată, ca o premisă a asigurării neutralității

politice a instituției militare. Apoi, s-a creat o nouă categorie de personal militar activ și anume militari angajați pe bază de contract. Aceștia au fost încadrați, la început, pe diverse funcții de militari în termen și de gradați, ulterior și pe alte posturi.

Concomitent cu înființarea acestei noi categorii de militari profesioniști s-a acționat, cu consecvență și hotărâre, în direcția definirii, cu claritate și rigurozitate științifică, a statutului cadrelor militare, active și în rezervă, a modalităților de promovare în carieră, de părăsire a sistemului și de reintegrare în mediul de viață și activitate civile. În acest context, se cuvin menționate eforturile de elaborare a strategiei de securitate națională, a strategiei militare, a diferitelor doctrine (ale categoriilor de forțe armate, a diverselor operații etc.), a noilor regulamente generale etc., ca un pas esențial în crearea cadrului normativ de înființare și funcționare a unei armate de profesie.

Ulterior, profesionalizarea armatei noastre a dobândit noi valențe prin participarea activă la: misiuni umanitare; misiuni de menținere și impunere a păcii; activități organizate în cadrul oferit de PfP; lupta împotriva terorismului internațional. Aderarea României, în 2004, la Alianța Nord-Atlantică a accentuat procesul de profesionalizare a armatei sale, datorită demersurilor de îndeplinire integrală a criteriilor și exigențelor impuse de integrare, dar și a clarificării interne asupra dimensiunilor instituției militare, a conținutului și naturii misiunilor sale, în țară și în afara acesteia. În prezent, se discută despre Forța Obiectiv 2007, revizuită fundamental, ca fiind modelul, varianta optimă, momentan, pentru Armata României, ca alcătuire (organigrama fiecărei categorii de forțe, a fiecărei unități și mari unități de luptă), efective (generale, pe categorii de personal, pe unități), dotare cu armament și tehnică de luptă.

În concluzie, se poate afirma că principalele coordonate ale strategiei profesionalizării armatei țării noastre au fost: adoptarea de măsuri concrete prin care instituția militară a

devenit neutră din punct de vedere politic; crearea cadrului legislativ adecvat unei armate de profesie; elaborarea diferitelor strategii, doctrine și regulamente; pregătirea unor structuri militare capabile să participe, cu succes, la misiuni, atât în țară, cât și în afara ei; elaborarea unei game diverse de programe. Întregul demers al profesionalizării armatei a urmat un curs firesc, atent elaborat și îndeplinit pas cu pas, în conformitate cu programele flexibile adoptate în acest scop, dar și cu obiectivele majore stabilite de către factorul politic-aderarea la Alianța Nord-Atlantică și integrarea în U. E.

6. Concluzii și propuneri privind profesionalizarea armatei

Există o modalitate atemporală de tratare a armatelor de profesioniști: cea care constă în a se interesa de problemele de recrutare, de fidelizare a personalului, în rândul militarilor de rang inferior (al soldaților și gradaților) și ecartul între ceea ce s-a dorit și ceea ce s-a realizat, al consecințelor structurale ale profesionalizării, al schimbărilor de așteptat în cultura militară și raportul armată-societate.

Dar, înapoia acestor chestiuni clasice, se profilează astăzi altele ce țin de contextul extern și intern pe care îl cunoaștem de câțiva ani. Acest context nou, cel al misiunilor cele mai probabile, al nevoilor pe care le induc, al principiilor de gestionare și de organizare ce decurg din aceasta, dar și al constrângerilor resurselor și a unui climat general care vizează o utilizare optimă a banului public, modifică în profunzime datele problemei. Și, în al doilea rând, direcția în care această conjunctură conține concepțiile și planificarea ce antrenează armatele de profesioniști existente și cele în curs de constituire.

O armată de profesioniști este prizoniera pieței muncii, care condiționează pentru o parte deloc neglijabilă recrutarea și fidelizarea personalului său. Profesionalizarea nu afectează decât în mod marginal ofițerii, problema pusă este în mod

esențial cea a militarilor de rând (soldați și gradați) și indirect cea a subofițerilor, acolo unde aceștia din urmă nu cunosc, ca în Franța, recrutarea directă. Această constrângere impune gestionarilor recursul la modelele economiei muncii, care nu se distinge deloc de cele puse în practică de întreprinderi, și aceasta deși armatele sunt obligate să se întinerească, deci să-și reînnoiască constant baza lor pentru a menține o piramidă a vârstelor adaptată la misiunile militare. Ea conduce la o recrutare potențială și la definirea unui stil atractiv de prezentare pe piață, definire care nu va fi fără dilema: trebuie șterse asperitățile profesiei armelor, pentru a le ascunde asumându-și riscul decepției candidaților, drept urmare, și să se expună la puternice rate de atracție sau dimpotrivă să le prezinte înainte, expunându-se riscului de a atrage doar o clientelă socială și culturală tip și care nu răspunde decât imperfect la cerințele cantitative și calitative?

De asemenea, ea se preocupă de reinserția personalului cu traiectorie scurtă, pentru a evita ca reconversiile problematice în număr prea mare să nu se resimtă negativ, prin bucla de retroacțiune sau efectul de bumerang, asupra recrutării inițiale, dar și pentru a se da mijloacele de reținere în serviciu a celor a căror formare a fost costisitoare pentru armată.

Instituție publică, armata trebuie, de altfel, să vegheze la legitimitatea sa și să prezinte o imagine nu prea îndepărtată de așteptările populației, care, fără aceasta, nu se mai recunoaște în ea, dincolo de câteva subiecte speciale - disciplină, disponibilitate, dimensiune comunitară, risc și disconfort, neutralitate politică - care condiționează eficacitatea operațională și sănătatea relațiilor civil-militare într-o democrație liberală și, care, în această calitate, sunt în general înțelese și acceptate atât de militari, cât și de populația țării. O compoziție socială prea puțin reprezentativă poate avea aceleași efecte și poate obliga la corective. În alți termeni, deși profesionalizarea este uneori sinonimă cu tentația de a

„remilitariza” armata, rata de dependență materială și simbolică unei armate de profesioniști, relativ la societatea în care ființează, este astfel că influența civilă poate adesea aici să fie mai puternică decât sub conscripție. Diviziunea muncii, caracterul minoritar al locurilor de muncă de combatanți puri, recursul la metode și tehnici care nu diferă esențial de cele folosite în civil, împrumutul din exterior al modelelor de comportament conform specialității, influența conjuncturilor și a familiilor dornice să ducă o viață normală, tendința generală a individualismului, toate acestea merg în același sens. Ceea ce, fie spus în trecere, se adaugă la gradul ridicat al integrării sociale și culturale a corpurilor ofițerilor contemporani și climatului socio-politic de ansamblu, suficient în zilele noastre să ridice întregul caracter plauzibil a asociației între armata profesionistă și riscul pretorian¹⁸.

Profesionalizarea armatei țării noastre reprezintă o necesitate. România, în constituirea unei armate de profesie, poate urma calea tradițională, adică cea pe care au parcurs-o deja statele care au renunțat la armata mixtă sau de masă. În acest caz, este absolut necesar să se definească cu claritate modul în care se vor selecționa, forma, instrui și perfecționa profesional militarii angajați pe bază de contract. Aceasta întrucât problema militarilor de carieră (ofițeri, maiștri militari și subofițeri) este corect soluționată (există cadrul normativ legal, experiența suficientă, baza materială corespunzătoare, motivația pentru profesia de ofițer, maistru militar și subofițer, programele pentru reconversia celor care părăsesc sistemul din motive independente de voința lor).

Pentru militarii angajați pe bază de contract se cer încă definite cu claritate și statuate în acte normative (legi, hotărâri de guvern, ordine, regulamente etc.): *statutul și rolul lor* în armată; *drepturile și obligațiile lor* ca profesioniști; criteriile de

---

¹⁸ Vezi Bernard BOËNE, *Armées de métier contemporaines*, <http://www.stratisc.org/>

selecție și recrutare; formele de pregătire și perfecționare profesională; *durata primului contract* și a celor ulterioare; *limita de vârstă la angajare și la părăsirea* obligatorie a sistemului; *modalitățile de reconversie*; condițiile trecerii în rândul militarilor de carieră (aptitudini, vârstă, studii - felul și natura acestora, stare civilă etc.); *funcțiile pe care le pot ocupa* în structurile militare ale armatei.

În acest context, ar fi absolut necesară adoptarea următoarelor măsuri de către cei în drept:

- *adoptarea statutului militarilor angajați pe bază de contract* și înaintarea acestui document Parlamentului pentru dezbateră și adoptare;

- *elaborarea unei metodologii de recrutare* și formare profesională a acestei categorii de militari. Este vorba de un act normativ de tipul celui existent pentru militarii de carieră, adică de un ghid al militarului angajat pe bază de contract. Acest ghid ar trebui să prevadă: cum se recrutează acești militari (cine și pe ce bază face acest lucru); ce condiții se cer îndeplinite de cei care vor să devină militari angajați pe bază de contract (vârstă, domiciliu, studii, calificare profesională, aptitudini, stare de sănătate etc.) și unde se pot informa cei care sunt interesați de serviciu ca militar voluntar; ce funcții pot ocupa acești militari și pentru cât timp; condițiile părăsirii sistemului militar; modalitățile de perfecționare a pregătirii profesionale pe timpul serviciului militar;

- *stabilirea condițiilor* ce se cer îndeplinite de către acești militari pentru a fi cuprinși în programele de reconversie la trecerea în rezervă, fie la împlinirea vârstei maxime admise, fie în cazul disponibilizării, ca urmare a desființării unității militare respective;

- *constituirea unor centre de instrucție* în care să se formeze, din punct de vedere profesional, tinerii care doresc să devină militari angajați pe bază de contract. Este cunoscut faptul că după 2007 se va renunța la serviciul militar

obligatoriu. Prin urmare, în scurt timp nu va mai exista posibilitatea selecției militarilor angajați pe bază de contract din rândul tinerilor care au efectuat stagiul militar obligatoriu. De aici necesitatea stabilirii unui alt sistem de recrutare a celor care doresc să se angajeze cu contract în diferite unități militare, dar ca personal militar, nu civil. În vederea eliminării relativ rapide a cazurilor de incompatibilitate între calitățile tânărului care vrea să devină militar voluntar angajat cu contract și exigențele instituției, ar trebui ca primul contract de angajare să dureze doar până la absolvirea cursului de formare profesională. Tinerii care obțin rezultate ce îi recomandă ca posibili buni militari vor putea fi angajați, mai întâi, pentru un an. Dacă prin rezultatele și conduita sa tânărul dovedește aptitudinile necesare unui militar de profesie și, în același timp, nevoile armatei o impun, atunci acesta poate fi angajat pe o funcție adecvată pe o durată mai mare (conform prevederilor legale, pe care va trebui să le cunoască și tânărul încă de la prima angajare definitivă);

- *elaborarea și adoptarea unui act normativ* care să reglementeze condițiile trecerii militarului angajat pe bază de contract într-o altă categorie de personal militar (vârstă, aptitudini, rezultate în muncă, conduită morală, studii, stare civilă, după cât timp de serviciu ca militar angajat cu contract și în ce grup de militari de carieră poate accede - ofițer, maistru militar și subofițer sau numai în rândul subofițerilor etc.); este necesar să existe un *act normativ* care să reglementeze modul în care militarul angajat pe bază de contract poate ocupa o *funcție* de: soldat (luptător profesionist); gradat sau subofițer. Totodată, aceste centre de instrucție se pot folosi atât pentru pregătirea rezerviștilor (soldați și gradați), cât și pentru reconversia militarilor angajați pe bază de contract, atunci când părăsesc sistemul prin disponibilizare, prin organizarea unor cursuri de calificare într-o meserie solicitată pe piața muncii (de exemplu, operator calculator, conducător auto sau altele pe care

centrul le poate organiza, datorită bazei materiale existente și a personalului didactic calificat disponibil).

România își poate crea o armată de profesie suplă, dinamică și de o mărime corespunzătoare posibilităților economiei naționale, pe de o parte, și naturii misiunilor pe care le va îndeplini ca stat membru al NATO, pe de altă parte. În prezent, se discută despre Forța Obiectiv 2007, revizuită fundamental, care va include în rândurile sale circa 90.000 de militari profesioniști (ofițeri, maiștri militari, subofițeri și militari angajați pe bază de contract) și 28.000 de civili.

Datorită limitelor obiective ale resurselor demografice, materiale și financiare de care dispune țara noastră, poate ar fi necesară orientarea spre o *strictă specializare a efectivelor militare*. Cu alte cuvinte, este necesar ca România să aleagă anumite arme și specialități, în care, pe de o parte, are tradiții importante (trupe speciale, vânători de munte, geniu, NBC etc.) și posibilități de a le înzestra cu mijloace de luptă de ultimă generație, pe de altă parte. În același timp, această opțiune ar trebui să țină seama atât de nevoile reale ale NATO privind mărimea unor efective ce aparțin unor arme și specialități, în consens cu natura misiunilor ce urmează a fi îndeplinite în diferite teatre de operații de către structurile militare românești, cât și de necesitățile de apărare națională.

De asemenea, poate ar fi necesară efectuarea unor campanii sistematice de publicitate în scopul cunoașterii de către toți tinerii interesați a ofertei MApN privind serviciul militar pe bază de voluntariat. În acest context, ar trebui avute în vedere următoarele aspecte: ce specialități militare sunt necesare și, prin urmare, sunt căutate pe piața muncii; condițiile și criteriile de dobândire a calității de militar angajat cu contract în armată; avantajele angajării ca militar voluntar profesionist; obligațiile și drepturile militarului angajat pe bază de contract; posibilități de evoluție profesională în armată.

Rezerva de militari (soldați și gradați), pentru situații de criză, se poate asigura cu cei care au lucrat ca militari angajați cu contract în armată. Pe de altă parte, se pot concepe programe sportive adecvate pentru tinerii care nu vor să se angajeze ca voluntari în armată. Asemenea programe ar asigura: cuprinderea tuturor tinerilor și tinerelor apti, respectiv, apte, fizic și psihic, în organizații sportive; organizarea unor competiții sportive la diferite niveluri (orășenesc, municipal, județean și național); atragerea celor talentați spre sportul de performanță. Practicarea, în mod organizat a oricărui sport, deprinde pe cei în cauză cu disciplina, cu efortul fizic și psihic, cu activitatea de grup și în grup, ceea ce le va permite, ca la nevoie, să se adapteze, relativ, ușor la viața și activitatea militară. Asemenea activități sportive s-ar putea organiza de către consiliile populare comunale, orășenești, municipale și județene cu implicarea activă a reprezentanților armatei. În acest sens, poate ar trebui ca cei cu competențe în acest domeniu de activitate, împreună cu reprezentanți ai MApN, să pregătească un proiect de lege corespunzător și să-l înainteze Parlamentului, bineînțeles, după dezbaterile publice.

Bibliografie selectivă:

1. **Anuarul statistic al României**, București, INS, 2001.
2. BOENE, Bernard et MARTIN, Michel-Luis, **Conscription & armée de métier**, Paris, FEDN, 1991.
3. Comandor Victor BARBU, *Restructurarea resurselor umane*, în <http://www.presamil.ro/SMM/2004/03-04>
4. BOENE, Bernard, *Armées de métier contemporaines*, <http://www.stratisc.org/>
5. **Carta Albă a securității și apărării naționale**, București, 2004.
6. **Constituția României**, București, Editura ALL BECK, 2003.
7. DUȚU, Petre, **Armata și societatea în tranziție**, București, Editura AISM, 2002.
8. GEORGESCU, Haralambie, **Dicționar enciclopedic militar (A-B)**, București, Editura AISM, 1996.
9. GRIGORE, Laurențiu-Mihail, **Profesionalizarea armatei - cerință a eficienței acțiunii militare**, București, Editura AISM, 2001.
10. **Lexicon militar**, București, Editura Saka, 1991.
11. MANDEVILLE, Lucien (coord.), **Le système militaire des Etats-Unis**, Paris, Editions Universitaires, 1976.
12. MOȘTOFLEI, Constantin (coord.), **Integrarea euro-atlantică. Priorități post-Praga**, București, Editura AISM, 2002.
13. MOȘTOFLEI, Constantin (coord.), **România - NATO. 1990-2002**, București, Editura Militară, 2002.
14. SAVA, Nicu-Ionel ș.a., **Armată și societate** (culegere de texte), București, Editura InfoTeam, 1998.
15. SUMPFF, Joseph et HUGUES, Michel, **Dictionnaire de sociologie**, Paris, Librairie Larousse, 1973.

16. ZAMFIR, Cătălin, VLASCEANU, Lazăr (coord.), **Dictionar de sociologie**, București, Editura Babel, 2000.

ZIARE SI REVISTE:

1. Impact strategic nr. 1-2/2003.
2. Observatorul militar nr. 15 și 18 din 2003.
3. Spirit militar nr. 6/2000, 3/2001, 1/2003.
4. Stratégie et sécurité nr. 68/2001, 77/2003.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE
„CAROL I”

Redactor: Corina VLADU
Tehnoredactor: Mirela ATANASIU

Bun de tipar: 19.12.2005
Hârtie: A3   Format: A5
Coli de tipar: 2.75   Coli editură: 1.375

Lucrarea conține 44 de pagini
Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

Șoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, București
Telefon: (021) 319.56.49
Fax: (021) 319.55.93
E-mail: cssas@unap.ro
Adresă web: <http://cssas.unap.ro>

B. 141/0022

C 380/2005